

«EXPLOTACIÓ MINERA I ENCUNYACIÓ MONETÀRIA A L'EDAT MITJANA». XIX SEMINARI D'HISTÒRIA MONETÀRIA DE LA CORONA D'ARAGÓ. MUSEU NACIONAL D'ART DE CATALUNYA, GABINET NUMISMÀTIC DE CATALUNYA, 24 I 26 DE MARÇ DE 2009

Els dies 24 i 26 de març es van celebrar a l'auditori del Palau Nacional, seu del Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), les sessions de la dinovena edició del Seminari d'Història Monetària de la Corona d'Aragó, que, amb caràcter anual, organitza el Gabinet Numismàtic de Catalunya (GNC). El tema monogràfic debatut en aquesta ocasió va ser l'exploració minera de metalls preciosos i la seva relació correlativa amb l'encunyació monetària al llarg de l'edat mitjana. El Seminari es va desenvolupar en cinc ponències que es van presentar repartides en dues sessions en les quals es va tenir ben present la perspectiva jurídica aplicada al món de la mineria.

El Seminari es va obrir amb una intervenció d'Albert Estrada-Rius, coordinador del Seminari i conservador del Gabinet Numismàtic de Catalunya. El ponent va desglossar en dues parts una introducció general a l'estudi de la mineria medieval europea. En la primera part va fer un repàs sumari de les fonts i els documents de què disposen els historiadors que s'enfronten amb l'estudi de la mineria medieval: del registre arqueològic —ben estudiat especialment a França— als primers tractats alemanys i italians impresos al segle XVI sobre l'extracció de mineral i la seva transformació metal·lúrgica; dels documents de creació del dret, com els estatuts propis dels miners, als documents d'aplicació del dret, com les concessions reials o senyoriales de cerca i d'extracció de minerals preciosos. En la segona part va fer un plantejament general dels diversos sistemes d'extracció existents i una visió diacrònica de la successió en el temps dels grans centres d'extracció d'argent a Europa fins a l'arribada de la plata d'Amèrica: de les mines carolíngies de Melle als jaciments alemanys de Goslar, Freiberg i Friesach, o als italians de Massa, a la Toscana, o d'Eslègies, a Sardenya.

La darrera conferència de la primera sessió va ser a càrrec de la doctora Paula Grañeda Miñón, tècnica del Museu Arqueològic Nacional de Madrid. Amb l'enunciat «Explotación de metales preciosos y acuñación monetaria en al-Andalus», la numismàtica va oferir un rigorós i erudit recorregut històric sobre el desenvolupament de la mineria islàmica andalusina i la seva relació amb la fabricació de la moneda. L'exposició, de fet, va ser una síntesi de la tesi doctoral de l'autora, dedicada precisament al tema anunciat.

La segona sessió es va obrir amb una ponència d'Albert Martínez i Elcaho, doctorand de la Universitat de Lleida que està a punt d'acabar la redacció de la seva tesi doctoral, dedicada als jaciments miners medievals al comtat de

Prades i la baronia d'Entença. Per tant, en la seva exposició, titulada «L'explotació de les mines d'argent del comtat de les Muntanyes de Prades i baronia d'Entença», va oferir un avançament de les conclusions a les quals ha arribat en el seu estudi. A l'efecte de la història del dret, cal destacar l'aportació que va presentar sobre els successius estatuts miners que el comte de Prades va concedir a mitjan segle XIV i la seva relació amb els costums miners sards d'Esglésies portats per alguns miners immigrants a Catalunya. En l'exposició va traslluir el seu domini del tema, amb una síntesi molt aclaridora i amb novetats que permeten albirar una brillant tesi doctoral.

La doctora Maria Clua i Mercadal, adjunta a Conservació del GNC del MNAC, va dictar la següent ponència, titulada «Aliar metalls per encunyar moneda: llei de fabricació i valor de circulació». La ponent va dissertar sobre la importància material i les peculiaritats dels aliatges de metalls preciosos a les cases de moneda per a fabricar el numerari. Precisament, la qualitat de la llei del metall i el pes eren aspectes essencials del numerari que eren regulats amb molta cura en els decrets d'emissió monetària. En aquest sentit, dins de la mateixa seca es preveïen controls interns a càrrec d'uns oficials específics que rebien el nom de *guardes* i que tenien la comesa de verificar el compliment estricte dels paràmetres legals establerts.

Finalment, la conferència de cloenda del Seminari va fer-la el doctor Ignasi Queralt Mitjans, investigador de l'Institut de Ciències de la Terra Jaume Almera, del CSIC, i es va titular «Interrogar el metall d'una moneda: tècniques d'anàlisi no invasiva i expectatives d'estudi numismàtic». La seva exposició, molt didàctica tot i l'aridesa tècnica inicial del tema, va posar de manifest les àmplies perspectives de coneixement que les noves tècniques d'anàlisi espectrogràfica dels metalls preciosos obren per als numismàtics. En efecte, tradicionalment, els qui volien verificar la llei del metall de les monedes havien de sacrificar-les, del tot o una part, en prendre mostres per tal que fonadors i assajadors les analitzessin, com sabem per la bibliografia numismàtica clàssica. Avui en dia, gràcies al desenvolupament tècnic és possible identificar els metalls que componen un aliatge i determinar-ne les proporcions amb gran fiabilitat sense malmetre la peça. Aquestes tècniques, que s'han desenvolupat inicialment per a la verificació dels metalls en l'àmbit de la joieria i en altres àrees tècniques i industrials, també troben un camp propici en la numismàtica. No oblidem que actualment el principi de conservació del patrimoni fa difícilment admissible la pèrdua total o parcial de peces en prendre mostres per a la seva anàlisi, encara que sigui en benefici del seu estudi científic.

Albert Estrada-Rius

Gabinet Numismàtic de Catalunya del MNAC